

УДК 159.923:316.48

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2024.2.5>

Варварук Х. П.

аспірантка кафедри соціальної психології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

e-mail: warwarukkristina8607@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-7623-1994

АСЕРТИВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

У статті детально розглянуто важливість асертивності вчителів для створення позитивного навчального середовища, яке безпосередньо впливає на успішність освітнього процесу. Асертивність, що включає вміння виражати свої думки, потреби та емоції без агресії чи пасивності, є ключовим фактором для встановлення ефективної комунікації з учнями та формування атмосфери довіри й взаємоповаги. Визначено асертивність як важливий компонент конфліктологічної компетентності педагога та проаналізовано її вплив на якість взаємодії в навчальному процесі.

Також представлені результати емпіричного дослідження, яке виявило, що більшість вчителів мають високий рівень асертивності. Однак значна частина педагогів демонструє низький рівень асертивності, що свідчить про наявність ознак пасивності, які можуть негативно вплинути на їх професійну ефективність. Тому, у статті підкреслено необхідність акцентування уваги на розвитку асертивності вчителів як ключового елемента їхньої професійної підготовки для покращення освітнього процесу.

Ключові слова: асертивність, конфліктологічна компетентність.

Постановка проблеми. В освітньому середовищі, де комунікація є ключовим елементом взаємодії між усіма учасниками навчального процесу, асертивність стає незамінною для підтримання конструктивних стосунків та вирішення конфліктів. Проте, сучасна підготовка педагогів часто приділяє недостатньо уваги розвитку цієї важливої навички, зосереджуючись переважно на академічних знаннях та практичних уміннях. Це призводить до того, що і вчителі, і учні не завжди вміють поводитися асертивно та не до кінця розуміють важливість цього типу поведінки.

Зважаючи на щоденну взаємодію педагогів з учнями, колегами, батьками та адміністрацією, виникає безліч ситуацій, які можуть переростати у конфлікти через різні інтереси та погляди. Вчитель, який вміє впевнено й конструктивно висловлювати свої думки, не порушуючи прав інших, демонструє високий рівень конфліктологічної компетентності. Це, своєю чергою, є однією з важливих складових професійної майстерності.

Асертивність є актуальною в умовах освітніх реформ, коли від учителів вимагається не лише фаховість, але й гнучкість, розвинені комунікативні й лідерські якості. Розвиток асертивних навичок допомагає педагогам підтримувати рівно-

вагу між власними інтересами та потребами учнів і колег, створюючи сприятливу атмосферу для навчання та співпраці. Вона сприяє ефективному вирішенню конфліктів і забезпечує гармонійні стосунки з освітніми партнерами, що є необхідним для успішної реалізації навчальних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що асертивність є ключовою навичкою, яка сприяє успішній професійній діяльності педагогів та їх здатності ефективно вирішувати конфлікти в освітньому середовищі. Багато науковців приділяють увагу дослідженню ролі асертивної поведінки в контексті соціальної взаємодії та комунікації. Наприклад, Лазарус визначає асертивність як соціальну компетентність, яка допомагає особистості адаптуватися до соціального життя [9]. Дослідники Корнеліус і Фейр стверджують, що асертивність є вибором комунікаційної поведінки, яка дозволяє людині захищати свою позицію, не принижуючи прав інших [6].

Альберті та Еммонс акцентують увагу на тому, що асертивна поведінка включає здатність захищати свої права та інтереси без виникнення значного рівня тривожності, водночас не порушуючи прав інших [3]. Ця ідея підтримується дослідженням Еймса, який підкреслює, що асертивність займає проміжне місце між пасивністю та агресією, дозволяючи людині знаходити баланс між власними потребами та потребами інших [4].

Останні дослідження, такі як роботи Обі-Джордан, акцентують на важливості розвитку асертивних навичок в освітньому середовищі. Вони підкреслюють, що вчителі, які володіють асертивними комунікативними стилями, здатні створювати позитивну навчальну атмосферу та сприяти розвитку соціальних навичок у своїх учнів. Обі-Джордан у своїй роботі наголошує на позитивних результатах використання асертивних дисциплінарних стратегій у класі, що сприяють підвищенню соціальних навичок учнів [11].

Крім того, дослідження Гюльтекін, Оздемір і Будака свідчать про ефективність навчання асертивній комунікації, яке призводить до покращення управління міжособистісними стосунками та підвищення здатності до вирішення конфліктів [7]. Показники зростання самооцінки, зниження рівня тривожності та підвищення рівня задоволеності взаємодією також були відзначені в дослідженнях Спіда, Голдштейна та Голдфріда [14].

Таким чином, аналіз наукових джерел підтверджує необхідність інтеграції асертивних навичок у систему професійної підготовки педагогів, що є важливим фактором розвитку їх конфліктологічної компетентності та загальної успішності професійної діяльності.

Метою статті є висвітлення асертивності як ключового елемента конфліктологічної компетентності вчителя та аналіз її впливу на ефективність взаємодії в освітньому середовищі.

Результати дослідження. Асертивність – це відносно нове поняття в психології, яке використовується для характеристики адаптивних рис особистості. На

сьогодні зміст цього поняття в психологічній науці залишається не до кінця зрозумілим. У зв'язку з цим аналіз цього феномену на основі філософських і психологічних підходів та концепцій особистості є дуже актуальним.

Поняття асертивності сформувалося в кінці 50-х – на початку 60-х років ХХ століття завдяки дослідженням Салтера [13]. Воно ґрунтується на основах гуманістичної психології та трансакційного аналізу. Термін «асертивність» походить від англійського слова "to assert", що означає «наполягати». В простому розумінні це здатність особи «відстоювати свою позицію» і захищати свої переконання. У англійській мові терміни "assertive" та "assertiveness" описують специфічний спосіб поведінки, який полягає в чіткій, впевненій артикуляції думок, виражених з глибокою вірою в свої здібності та права на повагу до інших. Асертивна поведінка є конструктивним способом міжособистісної взаємодії, що є альтернативою деструктивним формам поведінки, таким як маніпуляція та агресія.

Етимологічно слово походить з латинського "assertio", що означає звільнення від надмірної залежності від інших і від власних страхів, невпевненості та агресії в міжособистісних стосунках [1].

За словами Салтера, асертивність передбачає здатність людини наполегливо й конструктивно захищати свої права, демонструючи повагу до інших та беручи відповідальність за власну поведінку [13].

Швіммер і Раманая розглядають асертивність як ознаку зрілості особистості, яка проявляється в здатності до позитивних змін у поведінці під час спільної діяльності, спілкування та пізнання. Ця якість відображає внутрішню силу, уміння особистісного самовираження, емоційну стабільність, а також відповідальність за прийняті рішення та позитивне ставлення до себе та інших. Важливим аспектом асертивності є її здатність сприяти досягненню цілей без шкоди для інших, знаходячись між пасивністю та агресивністю, які є менш ефективними стратегіями поведінки [15].

Універсальне визначення асертивності надала Кроль-Фієвська. Авторка зазначила, що це "здатність повністю виражати себе у контакті з іншою людиною або людьми". За її пропозицією: "асертивна поведінка означає пряме, чесне і тверде вираження себе щодо іншої людини, своїх почуттів, поглядів, думок або бажань таким чином, що поважає почуття, погляди, думки, права і бажання цієї іншої людини" [8].

Менсфілд бачить асертивність подібним чином, стверджуючи, що це «(...) впевненість у собі, але водночас повага до почуттів і потреб інших, а також пошук нових способів вираження свого «я» відповідно до відкритої в собі сили та прийнятого недосконалого» [10].

Використання особистих та емпатичних ресурсів у поєднанні зі знанням соціальної поведінки може стати важливим конгломератом факторів асертивної поведінки, на що звертають увагу Бекер і Хаймберг. Дослідники вважають, що асертивність, яка є соціальною навичкою, займає центральне місце під час аналізу

компонентів поведінки. Її відсутність позбавляє вчителя шансу терпіти багато неприємних подій. У таких ситуаціях проявляється ізоляція, і потенційні контакти навіть відкидаються [5].

Відзначені та водночас нерозвинені соціальні риси стають причиною проблем, які переживають на кожному етапі життя людини. Це пов'язано із знаннями, набутими протягом років, особистими переконаннями та розвитком внутрішніх способів інтерпретації, пояснення та оцінювання перебігу відносин з іншими, що ефективно блокує готовність до асертивної поведінки. Асертивність базується на переконанні щодо повного здійснення своїх прав. Йдеться про право бути собою, самовиражатися, висловлювати свою думку іншим чином, зберігаючи свої погляди, індивідуальність та унікальність.

Поняття «асертивність» стало відомим в українській психологічній термінології на початку 90-х років ХХ століття завдяки книзі чеських психологів Каппоні В. та Новака Т. «Як робити все по-своєму». У цій книзі автори викладають принципи асертивності, що базуються на переконанні, що ніхто не може маніпулювати іншими, якщо вони самі цього не дозволяють [1].

Каппоні В. і Новак Т. вважають асертивність особистісною рисою, яка може бути визначена як автономія, незалежність від зовнішніх впливів і оцінок, здатність самостійно регулювати власну поведінку. Асертивна особистість характеризується: орієнтацією на події реального життя, де минуле й майбутнє мають значення; незалежністю цінностей і поведінки від зовнішніх впливів; здатністю самостійно формувати власну думку про життя; свободою вираження особистих потенціалів, відкритістю; вірою в себе і довірою до інших [1].

На протипагу асертивності, Альберті і Емонс ввели поняття неасертивності, яка, на їхню думку, може проявлятися у формі агресії або підкорення. Крім цього, можна виділити ще одну форму неасертивності – маніпуляцію, де маніпулятор порушує права інших людей. Враховуючи цей підхід, асертивність можна розглядати як одну з основних антиманіпулятивних якостей, а отже, як спосіб протистояти маніпуляціям [3].

Загалом, умова асертивності полягає в тому, щоб навчитися різним навичкам висловлювати свою думку, виявляти радість від отримання компліментів, вірити, що ти є цінною особистістю, та приймати критику. Необхідно мати справжнє почуття власної гідності, що глибоко закріплено у вашій психіці. Таким чином, вчитель зможе маскувати свої слабкі місця, щоб чесно та об'єктивно схвалювати переконання та думки інших. Тому асертивність не є вродженою, але її можна навчитися для успішного застосування в педагогічній практиці. Людський контакт і комунікація, що є невід'ємною частиною цієї соціальної професії, відіграють важливу роль.

У той час як асертивність широко розглядається в психології, її потенціал залишається недостатньо вивченим у сфері педагогіки та освітньої діяльності закладів вищої освіти. Аналізуючи значення асертивності у контексті освітньої

діяльності, можна зробити висновок, що ця якість є невід'ємною частиною ефективного викладання та навчання. Розвиток асертивності сприяє створенню позитивного навчального середовища, де студенти і викладачі можуть відкрито виражати свої думки, взаємодіяти на рівних і конструктивно вирішувати конфліктні ситуації. Це, у свою чергу, сприяє покращенню загальної якості освіти та формуванню гармонійних відносин між учасниками освітнього процесу.

Як стверджує Ерігл, у шкільному середовищі вчитель, який дотримується визначених норм і рекомендацій, сприймається як особистість, яка відповідально підходить до виконання своїх обов'язків, чітко формулює завдання для учнів і дотримується власних меж. Важливо, що вчитель також шанує особистий простір інших. Власний простір людини стає особливо помітним у ситуаціях, коли вона відчуває загрозу чи тиск, вступаючи в своєрідну невидиму зону, яку необхідно захищати. Цей захист може проявлятися різними способами – як через відстоювання своїх інтересів, так і через прагнення уникнути порушення власних переконань чи дій, хоча іноді це може бути непросто [2].

Водночас кожен може стати тим, хто порушує особисті межі інших, втручаючись у їхні рішення, нав'язуючи свої погляди або діючи агресивно чи маніпулятивно. У випадку вчителя, така поведінка може виникати внаслідок накопиченого стресу, складних життєвих ситуацій, залежності від інших чи страху перед взаємодією. Інколи причиною можуть стати невірні засвоєні моделі поведінки, з якими педагог не може впоратися. Жорсткість або провокативна поведінка у такому випадку часто є реакцією на внутрішні труднощі або нездатність адаптуватися до складних обставин.

Крім того, асертивність сприяє зниженню рівня стресу, що виникає в результаті міжособистісних конфліктів. Вчителі, які володіють асертивними навичками, здатні більш ефективно управляти своїми емоціями, залишаючись спокійними і врівноваженими навіть у напружених ситуаціях. Це, у свою чергу, знижує ризик виникнення конфліктів і покращує загальну атмосферу в навчальному закладі.

Асертивність сприяє рівності у взаємовідносинах між людьми; вона дозволяє людині діяти відповідно до своїх інтересів, розвиває здатність захищати себе, сміливо висловлювати свої справжні почуття та насолоджуватися своїми правами, не порушуючи прав інших. Асертивні люди схильні відкрито висловлювати свої думки та почуття, проте вони не прагнуть когось образити. Асертивна поведінка допомагає уникнути відчуття особистої безпорадності та сприяє розширенню людських можливостей. Тому підвищення рівня асертивності поведінки стало засобом боротьби з відчуттям особистої безпорадності.

Ми провели дослідження асертивності серед вчителів Івано-Франківської області, в якому взяли участь 68 педагогів: 57 жінок і 11 чоловіків. Для цього дослідження ми використовували Тест на асертивність і шкалу асертивності, розроблену В. В. Шпалінським і К. А. Помазаном. Цікаво, що методика варіюється у діапазоні шкали: ПАСИВНІСТЬ – НОРМА АСЕРТИВНОСТІ – АГРЕСИВНІСТЬ (табл. 1).

Рис. 1. Шкала асертивності

Асертивність розташована між двома крайнощами: агресивністю, яка проявляється в насильницькому або ворожому ставленні до інших, і пасивністю, де людина не здатна відстоювати свої права і потреби.

Таблиця 1

Результати дослідження асертивності вчителів

Пасивність	Асертивність (норма)	Агресивність
25%	68%	8%

Було встановлено, що 68% педагогів мають нормальний рівень асертивності. Це свідчить про те, що ці вчителі здатні ефективно комунікувати, вирішувати конфлікти і дотримуватись балансу між власними потребами та потребами інших. Високий рівень асертивності у більшості педагогів забезпечує сприятливе навчальне середовище, в якому ефективна взаємодія та конструктивний підхід до вирішення конфліктів допомагають підтримувати позитивний клімат у класі. Такі вчителі здатні створювати атмосферу довіри та взаєморозуміння, що сприяє кращим навчальним результатам і здоровому розвитку учнів.

Однак 25% учасників продемонстрували низькі результати в аспекті асертивності, що свідчить про ознаки пасивності. Це може вказувати на те, що ці педагоги мають труднощі у вираженні своїх думок і потреб, а також у відстоюванні своїх позицій. Низький рівень асертивності може негативно вплинути на їхню професійну ефективність, створюючи перешкоди для адекватного управління класом і взаємодії з учнями та колегами. В результаті, такі педагоги можуть зустрічати труднощі у забезпеченні дисципліни та підтриманні конструктивного навчального середовища.

Лише 8% учасників показали завищені результати, які свідчать про агресивність. Це означає, що ці вчителі мають схильність до конфронтаційного або домінуючого стилю взаємодії. Агресивна поведінка може призвести до виникнення конфліктів і напруженості в навчальному процесі, що негативно вплине на стосунки між учнями і педагогами, а також на загальну атмосферу в класі. Агресивні вчителі можуть створювати неприємну атмосферу, що заважає ефективному навчальному процесу і взаємодії.

Таким чином, дослідження показало, що більшість педагогів мають нормальний рівень асертивності, що є позитивним фактором для підтримки здорового та продуктивного навчального середовища. Водночас, є потреба в подальшій підтримці та розвитку асертивності серед частини педагогів. Це необхідно для підвищення їхньої професійної ефективності, покращення якості взаємодії в класі та створення сприятливого соціального клімату в навчальних закладах.

Згідно з дослідженням Танк і Робінс, особи з високими показниками асертивності є досить комунікабельними, здатні аналізувати свої проблеми, обговорювати їх і вживати активні заходи. На відміну від людей з низьким рівнем асертивності, асертивні особи рідше схильні до дратівливості, самотності або пасивного терпіння незручностей. Асертивність має статистично значущий позитивний зв'язок з таким механізмом психологічної адаптації до стресу, як розв'язання проблем [2].

Асертивність є ключовою для ефективної комунікації, особливо в конфліктних ситуаціях, що часто виникають у шкільному середовищі. Вона передбачає здатність висловлювати свої думки, почуття та потреби прямо і відкрито, з повагою до прав та почуттів інших. Це допомагає вчителю уникати ескалації конфліктів і створювати атмосферу взаєморозуміння та довіри. Асертивність дозволяє педагогам підтримувати баланс між вимогливістю та емпатією, що є важливим для гармонійних стосунків з учнями, колегами та батьками.

Комунікація є важливим аспектом цього процесу, оскільки вона відіграє центральну роль у професії вчителя. Вчителі працюють як з малими, так і з великими групами в шкільному та позашкільному середовищі, що підлягає впливу зовнішніх факторів. Як зазначає Кабот, макро- та мікросередовище формує рамки для здійснення заходів і комунікації, впливаючи на реалізацію конкретних поведінкових моделей і забезпечення ефективного функціонування в освітньому процесі.

Важливо зазначити, що асертивність, на відміну від агресії чи пасивності, сприяє розвитку позитивного іміджу вчителя в очах учнів. Учитель, який вмінє асертивно реагувати на різноманітні виклики, сприймається як впевнена у собі, відповідальна та справедлива особистість. Це, в свою чергу, позитивно впливає на мотивацію учнів, їхнє ставлення до навчання та рівень дисципліни в класі. Асертивна поведінка вчителя також допомагає у формуванні в учнів навичок конструктивного вирішення конфліктів та розвитку їхньої емоційної зрілості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Асертивність виступає важливим елементом конфліктологічної компетентності вчителя, що дозволяє ефективно управляти конфліктними ситуаціями, зменшуючи стрес і напруженість у класі. Вона сприяє створенню атмосфери співпраці та взаємоповаги, що є ключовими для забезпечення успішного навчального процесу. Враховуючи важливість цієї навички, підготовка майбутніх педагогів повинна включати тренінги з асертивності як невід'ємної частини їхньої професійної компетентності.

Асертивність не тільки слугує засобом вирішення конфліктів, але й є важливою складовою ефективних комунікативних стратегій, що сприяють створенню

здорового та продуктивного навчального середовища. Її інтеграція в професійну діяльність вчителя є необхідною для досягнення високих результатів у педагогічній практиці, а також сприяє формуванню позитивного соціального клімату в навчальному закладі.

Таким чином, асертивність підтримує баланс між особистими і зовнішніми потребами, становлячи ключовий елемент професійної компетентності вчителя. Розвиток цієї навички в навчальному процесі сприяє створенню конструктивного середовища, де кожен може вільно виражати свої думки, брати відповідальність за свої дії та взаємодіяти з іншими. Це не лише покращує якість навчання, але й сприяє загальному розвитку особистості, формуючи навички ефективної комунікації та вирішення конфліктів як у навчальному середовищі, так і поза його межами.

Перспективи подальших досліджень можуть включати вивчення методик тренування асертивності у різних контекстах, а також аналіз впливу асертивності на результати навчання та загальний розвиток учнів. Дослідження може також зосередитися на ролі асертивності в управлінні стресом та формуванні професійної ідентичності вчителя, що відкриває нові горизонти для вдосконалення підготовки педагогічних кадрів.

Список використаних джерел і літератури

1. Козич І. В. Асертивна поведінка – як новоутворення процесу формування конфліктологічної компетентності майбутнього педагога вищої школи. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. С. 135–143.
2. Мартинюк В. Розвиток асертивності фахівця в умовах педагогіки партнерства. *Сучасна інженерія та інноваційні технології*. 2023. № 4 (29-04). С. 40–44.
3. Alberti R. E., Emmons M. L. Your perfect right: Assertiveness and equality in your life and relationships. 9th ed. Atascadero, CA: Impact Publishers, 2008. 294 p.
4. Ames D. R., Flynn F. J. What breaks a leader: The curvilinear relation between assertiveness and leadership. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2007. Vol. 92, No. 2. P. 307–324.
5. Becker R. E., Heimberg R. G. Assessment of social skills. *Behavioral assessment: A practical handbook*. New York: Pergamon Press, 1988. P. 150–172.
6. Cornelius H., Faire S. Știința rezolvării conflictelor. Bucharest: Scientific and Technical Publishing House, 1996. 245 p.
7. Gultekin A., Ozdemir A. A., Budak F. The Effect of Assertivness Education on Communication Skills Given to Nursing Students. *International Journal of Caring Sciences*. 2018. Vol. 11. P. 395–401.
8. Król-Fijewska M., Fijewski P. Asertywność menedżera. *Manager's assertiveness*. 1st ed. Warszawa: PWE, 2007. 312 p.
9. Lazarus A. A. On assertive behavior: A brief note. *Behavior Therapy*. 1973. Vol. 4, No. 5. P. 696–699.
10. Mansfield P. Jak być asertywnym. *How to be assertive*. Poznań: Wydawnictwo UAM, 1994. 189 p.
11. Obey-Jordan K. The Impact of Assertive Classroom Discipline on Social Skills. Brockport: State University of New York, 2007. 416 p.
12. Postolati E. Assertiveness: theoretical approaches and benefits of assertive behaviour. 2017. 15 p.

13. Salter A. *Conditioned reflex therapy: The classic book on assertiveness that began behavior therapy*. Gretna, LA: Wellness Institute, 2002. 384 p.
14. Speed B. C., Goldstein B. L., Goldfried M. R. Assertiveness Training: A Forgotten Evidence-Based Treatment. *Clinical Psychology Science and Practice*. 2018. Vol. 25. 15 p.
15. Swimmer G. I., Ramanaiah N. V. Convergent and discriminant validity of selected assertiveness measures. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1985. Vol. 49. P. 243–249.

References

1. Kozich, I.V. (2014). Asertivna povedinka – yak novoutvorennia protsesu formuvannia konfliktologichnoi kompetentnosti maibutnioho pedahoha vyshchoi shkoly [Assertive behavior as a formation of conflictological competence in future higher education teachers]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats. Pedahohichni nauky*, 135–143 [in Ukrainian].
2. Martyniuk, V. (2020). Rozvytok asertyvnosti fakhivtsia v umovakh pedahohiky partnerstva [Development of assertiveness of specialists under the conditions of partnership pedagogy]. *Suchasna inzheneriia ta innovatsiini tekhnologii*, 4(29-04), 40–44 [in Ukrainian].
3. Alberti, R. E., & Emmons, M. L. (2008). *Your perfect right: Assertiveness and equality in your life and relationships* (9th ed.). Impact Publishers [in English].
4. Ames, D. R., & Flynn, F. J. (2007). What breaks a leader: The curvilinear relation between assertiveness and leadership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(2), 307–324 [in English].
5. Becker, R. E., & Heimberg, R. G. (1988). Assessment of social skills. In A. S. Bellack & H. Hersen (Eds.), *Behavioral assessment: A practical handbook* (pp. 150–172). Pergamon Press [in English].
6. Cornelius, H., & Faire, S. (1996). *Știința rezolvării conflictelor*. Scientific and Technical Publishing House [in English].
7. Gultekin, A., Ozdemir, A. A., & Budak, F. (2018). The effect of assertiveness education on communication skills given to nursing students. *International Journal of Caring Sciences*, 11, 395–401 [in English].
8. Król-Fijewska, M., & Fijewski, P. (2007). *Asertywność menedżera* [Manager's assertiveness]. PWE [in Polish].
9. Lazarus, A. A. (1973). On assertive behavior: A brief note. *Behavior Therapy*, 4(5), 696–699 [in English].
10. Mansfield, P. (1994). *Jak być asertywnym* [How to be assertive]. Wydawnictwo UAM [in Polish].
11. Obey-Jordan, K. (2007). The impact of assertive classroom discipline on social skills. *Education and Human Development (Master's Theses)*, 416. State University of New York [in English].
12. Postolati, E. (2017). Assertiveness: theoretical approaches and benefits of assertive behaviour [in English].
13. Salter, A. (2002). *Conditioned reflex therapy: The classic book on assertiveness that began behavior therapy*. Wellness Institute [in English].
14. Speed, B. C., Goldstein, B. L., & Goldfried, M. R. (2018). Assertiveness training: A forgotten evidence-based treatment. *Clinical Psychology Science and Practice*, 25 [in English].
15. Swimmer, G. I., & Ramanaiah, N. V. (1985). Convergent and discriminant validity of selected assertiveness measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 243–249 [in English].

Varvaruk Kh. P.

Postgraduate student, Department of Social Psychology
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ASSERTIVENESS IN THE CONTEXT OF ENHANCING TEACHERS' CONFLICTOLOGICAL COMPETENCE

The article thoroughly examines the importance of teachers' assertiveness in creating a positive learning environment, which directly influences the success of the educational process. Assertiveness, which includes the ability to express one's thoughts, needs, and emotions without aggression or passivity, is a key factor in establishing effective communication with students and fostering an atmosphere of trust and mutual respect. Assertiveness is identified as an important component of teachers' conflictological competence, and its impact on the quality of interaction in the educational process is analyzed.

The results of an empirical study are also presented, revealing that most teachers possess a high level of assertiveness. However, a significant portion of educators demonstrates a low level of assertiveness, indicating signs of passivity that may negatively affect their professional effectiveness. Therefore, the article emphasizes the necessity of focusing on the development of teachers' assertiveness as a crucial element of their professional training to improve the educational process.

Key words: assertiveness, conflictological competence.